

Prof. dr hab. Janusz Słodczyk

Uniwersytet Opolski

Recenzja wniosku dr Katarzyny Przybyły o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno- ekonomiczna i gospodarka przestrzenna

1. Podstawowe dane o Kandydatce

Stopnie naukowe uzyskane przez Kandydatkę

- W latach 1995-2000 Kandydatka odbyła studia na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, uzyskując w roku 2000 tytułu magistra ekonomii ze specjalnością „bankowość i ubezpieczenia”. Praca magisterska pt.: „Ocena szkodowości ubezpieczeń komunikacyjnych na przykładzie inspektoratu Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń S.A. w Jeleniej Górze”.
- W roku 2009 Kandydatka uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych w zakresie ekonomii na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, na podstawie rozprawy doktorskiej pt.: „Wpływ Specjalnych Stref Ekonomicznych na kształtowanie się bazy ekonomicznej miast na przykładzie Dolnego Śląska” napisanej pod kierunkiem dr. hab. Ryszarda Broła, prof. nadzw. UE (recenzentami byli: prof. dr hab. Krystian Heffner, dr hab. Stanisław Korenik, prof. nadzw. UE).

Zatrudnienie kandydatki w jednostkach naukowych

- 2000-2004 – asystent w Kolegium Karkonoskim w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej
- 2009-2011 – asystent w Katedrze Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu

- Od 2011 r. adiunkt w Katedrze Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu (obecnie: Instytut Gospodarki Przestrzennej)

2. Ocena osiągnięć naukowych Kandydatki (w rozumieniu art.. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Jako główne osiągnięcie naukowe Kandydatka przedstawiła do oceny monografię pt. „Zróznicowanie i zmiany poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast z regionalną funkcją administracyjną w Polsce” opublikowaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu w roku 2022. Problem podjęty przez Autorkę jest istotny w sensie naukowym i niewątpliwie mieści się w obszarze badań prowadzonych na gruncie dyscypliny geografia społeczno- ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Jednocześnie podjęta tematyka jest istotna z punktu widzenia polityki regionalnej i praktyki zarządzania miastem i regionem.

Kwestia skutków reformy administracyjnej z roku 1998, w wyniku której grupa miast utraciła funkcję stolicy województwa była przedmiotem licznych dyskusji i analiz o czym Autorka pracy wspomina w rozdziale pierwszym (s. 36). W stosunku do wcześniejszych prac walorem badań prezentowanych w ocenianej monografii jest kompleksowość i szeroki zakres. Mam na myśli zakres przestrzenny, zakres czasowy i zakres zagadnień uwzględnionych w analizie. Przedmiotem badań jest zbiór wszystkich miast wojewódzkich w Polsce co pozwala na porównanie zmian zachodzących w miastach, które zachowały funkcję miasta wojewódzkiego z tymi, które ją utraciły. Istotny dla rezultatów podjętych badań jest ich zakres czasowy obejmujący czternastoletni okres od 2004 do 2018 roku oraz fakt że badanie przeprowadzono dwadzieścia lat po reformie administracyjnej państwa. Z takiej perspektywy można w moim przekonaniu dokonać istotnych ustaleń dotyczących skutków tej reformy w byłych miastach wojewódzkich.

Odnosząc się do zagadnień uwzględnionych w badaniach mam świadomość, że nie ma możliwości zbadania wszystkich elementów obrazujących przemiany i sytuację społeczną i ekonomiczną miast ale dokonana przez Autorkę analiza struktury funkcjonalnej badanego zbioru miast, dynamiki rynku pracy, poziomu życia a także aktywności inwestycyjnej dostarcza w miarę pełnego obrazu stanu i przeobrażeń zachodzących w badanych ośrodkach.

Cel podjętych badań, którym było określenie i ocena poziomu oraz dynamiki zmian rozwoju społeczno- gospodarczego zachodzącego w miastach które po roku 1998 utrzymały status ośrodka wojewódzkiego i tych, które ten status utraciły, sformułowany został w sposób jasny i przekonujący.

Nie w pełni przekonuje mnie natomiast dość schematyczny sposób w jakim sformułowane zostały cztery hipotezy badawcze. Jest to w jakimś sensie jedna hipoteza, zgodnie z którą dwa zbiory miast (wojewódzkie i były wojewódzkie) są odmienne we wszystkich obszarach, które Autorka postanowiła zbadać czyli pod względem struktury funkcjonalnej, struktury zatrudnienia, poziomu życia i aktywności inwestycyjnej.

W tym miejscu chciałbym sformułować wątpliwość, która pojawia się w trakcie czytania ocenianej pracy. Sądzę, że potwierdzenie tak sformułowanych hipotez czyli wykazanie odmienności tych dwóch zbiorów miast może, ale nie musi oznaczać, że przyczyną owej odmienności jest utrata funkcji stolicy województwa. Połowę zbioru miast, które po roku 1998 utrzymały tę funkcję stanowią największe polskie metropolie i duże ośrodki miejskie, które od początku przemian ustrojowych w Polsce rozwijają się najbardziej dynamicznie. Być może gdyby nie byłyby reformy administracyjnej to zbiór obecnych miast wojewódzkich też okazałby się odmienny od pozostałych miast uwzględnionych w badaniu. Warto byłoby więc może w pierwszym rzędzie porównywać miasta, które utraciły rangę miasta wojewódzkiego z mniejszymi miastami, które tę funkcję utrzymały czyli z Opolem, Zieloną Górą, Gorzowem Wielkopolskim, Rzeszowem, Olsztynem czy Kielcami.

Konstrukcję pracy oceniam jako bardzo czytelną i wynikającą wprost z przyjętych hipotez. Po wprowadzeniu i rozdziale wstępnym zawierającym przegląd literatury dotyczącej roli funkcji administracyjnej w rozwoju miasta, następują cztery rozdziały odnoszące się kolejno do czterech hipotez. Pracę zamyka rozdział podsumowujący.

Weryfikując hipotezy i porównując badane zestawy miast, Autorka stosuje szeroki zestaw metod ilościowych starając się dobrać odpowiednie metody do każdej z analiz. W większości są to znane i stosowane od szeregu lat metody takie jak w przypadku badania struktury funkcjonalnej miast: wskaźnik nadwyżki pracowników, współczynnik specjalizacji Florence'a czy współczynnik korelacji rang Spearmana. Badając poziom życia Autorka stosuje taksonomiczną metodę wzorca rozwoju a w analizie aktywności inwestycyjnej bezwzorcową miarę syntetyczną. Autorka wykorzystuje też miarę odległości ważonej, miarę Braya-Curtisa, wskaźnik centralności miasta i szereg innych. Z punktu widzenia metodologii praca nie jest

być może nowatorska niemniej należy docenić fakt, że metody są trafnie dobrane do badania określonych zagadnień a Autorka umiejętnie i skutecznie potrafi te metody zastosować. Należy też podkreślić, że zastosowane metody ilościowe pozwoliły na dokonanie istotnych ustaleń i wykazanie określonych zależności i korelacji w odniesieniu do badanego zbioru miast.

Biorąc pod uwagę różnorodność zagadnień uwzględnionych w badaniu, podstawy teoretyczne pracy można przedstawić bardzo szeroko. Sądzę, że słusznie Autorka ogranicza się do syntetycznego przeglądu literatury przedmiotu na temat znaczenia funkcji administracyjnej w rozwoju miasta. Szkoda, że Autorka w większym stopniu referuje poglądy i ustalenia innych badaczy nie prowadząc dyskusji i nie pokazując swoich przemyśleń na tle istniejących prac.

Ogólna uwaga, która nasuwa się w trakcie czytania monografii dotyczy przewagi opisu wyników obliczeń i wartości wskaźników nad ich interpretacją i komentarzem, z którego wynikałoby co te wyniki oznaczają .

Nie omawiając poszczególnych rozdziałów, zwracam jednak uwagę że w tekście pojawiają się czasem nieprecyzyjne sformułowania. Np. na stronie 108 „*Warto zwrócić uwagę na pewną koncentrację miast zakwalifikowanych do klasy A w południowo-wschodniej części Polski (mapa 4.1). Ciekawa jest pozycja niewielkich stolic województw (Opole oraz Rzeszów i Lublin)*”. Lublin trudno nazwać niewielką stolicą województwa bo to duże miasto (330 tys. mieszkańców) i największa aglomeracja na wschód od Wisły. Patrząc na mapę 4.1, określenie *koncentracja w południowo-wschodniej Polsce* też jest dyskusyjne bo do tej grupy weszło siedem miast w tym obok Lublina, Rzeszowa i Krosna również Warszawa, Opole i Katowice. W tabeli 5.1 (s. 120) Płock oznaczony jest jako obecne miasto wojewódzkie a Opole jako byłe miasto wojewódzkie). To są oczywiście bardzo drobne uwagi i nie wpływają na ogólną ocenę monografii.

W świetle wyników analiz przeprowadzonych przez Autorkę, zauważyć można że sytuacja społeczno- gospodarcza i uwarunkowania rozwoju poszczególnych miast jest zróżnicowana nie da się więc powiedzieć, że badany zbiór miast pod każdym względem dzieli się na dwie odrębne grupy (obecnych i byłych stolic województw). Niemniej jak już zaznaczyłem przeprowadzone analizy pozwoliły na dokonanie ustaleń i wyciągnięcie wniosków, które uważam za istotne.

Badania przeprowadzone przez Autorkę generalnie potwierdziły przekonanie, że w warunkach polskich funkcja administracyjna a konkretnie funkcja stolicy województwa odgrywa istotną rolę w rozwoju i sytuacji społeczno- gospodarczej miast

Autorka wykazała między innymi, że w badanym okresie potencjał instytucjonalny i administracyjny skupiał się w miastach, które utrzymały funkcję stolicy województwa przy jednoczesnym utracie tego potencjału w miastach, które tę funkcję utraciły. Okazało się również, że istnieje bardzo silny związek między kontynuacją funkcji ośrodka wojewódzkiego a wzrostem wskaźnika centralności skorygowanego potencjałem demograficznym miasta.

Autorka wykazała, że w miastach wojewódzkich rola funkcji przemysłowej w strukturze grupy egzogenicznej zmniejszała się natomiast w byłych ośrodkach wojewódzkich ta funkcja nadal odgrywała bardzo istotną rolę. Autorka wskazuje, że stolice obecnych województw charakteryzowały się również większą dynamiką wzrostu poziomu życia, przy czym z przytoczonych wyników obliczeń wynika, że jest kilka byłych miast wojewódzkich (Legnica, Płock), w których poziom życia rósł szybciej niż w wielu obecnych stolicach województw.

W rozdziale podsumowującym Autorka stwierdza że przeprowadzone badania potwierdziły zachodzenie procesów polaryzacyjnych a poziom i dynamika zmian rozwoju społeczno- gospodarczego jest odmienna w grupie miast wojewódzkich i w grupie miast które utraciły funkcję miasta wojewódzkiego. Zgadzam się z Autorką że w świetle przeprowadzonych przez nią analiz, wniosek ten jest w pełni uzasadniony. Konsekwencją tego wniosku mogłoby być stwierdzenie, że przyczyną odmienności obu zbiorów miast jest utrata przez miasta jednego z tych zbiorów, funkcji stolicy województwa. To przekonanie stało się punktem wyjścia do podjęcia badań. Autorka pyta: *„czy utrzymanie statusu miasta wojewódzkiego, a co za tym idzie bardziej rozbudowanej funkcji administracyjnej przełożyło się na szybszy rozwój w innych dziedzinach?”* (s.7).

Zastanawiam się czy w takim rozumowaniu nie umyka nam fakt, o którym wspomniałem już przy omawianiu hipotez, że funkcję ośrodka wojewódzkiego utraciły w większości ośrodki mniejsze i rozwijające się wolniej, a funkcję wojewódzką w większości utrzymały miasta największe o największym potencjale demograficznym i gospodarczym. Niewątpliwie dla miast mniejszych utrata ważnej funkcji administracyjnej była istotnym osłabieniem ale gdyby tę funkcję utrzymały być może również rozwijałyby się wolniej a ich stan i dynamika rozwoju społeczno- gospodarczego również byłaby odmienna od miast

największych. Autorka dostrzega ten aspekt zwracając uwagę w ostatecznej konkluzji, że *„status administracyjny (stolica regionu) jest niewystarczającym czynnikiem dynamizującym rozwój społeczno-gospodarczy ośrodka”*.

Powyższe uwagi nie mają charakteru krytycznego świadczą jedynie o tym, że ta niewątpliwie interesująca i wartościowa praca wywołuje chęć do podjęcia naukowej dyskusji i stanowi zachętę do dalszych poszukiwań badawczych.

Podsumowując ten punkt opinii stwierdzam, że w monografii, którą Kandydatka przedstawiła jako osiągnięcie naukowe, podjęła problem naukowy, istotny z punktu widzenia dyscypliny geografia społeczno- ekonomiczna a jednocześnie ważny dla praktyki zarządzania rozwojem regionalnym i lokalnym. Dostarczyła nowej wiedzy dotyczącej badanego zagadnienia. Umiejętnie wykorzystwała szeroki wachlarz metod ilościowych co pozwoliło na dokonanie wartościowych ustaleń i sformułowanie uprawnionych wniosków.

W moim przekonaniu monografia pt. „Zróżnicowanie i zmiany poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast z regionalną funkcją administracyjną w Polsce” (opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, które jest ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a), stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno- ekonomiczna.

3. Ocena istotnej działalności naukowej Kandydatki (o której mowa w art. 219 ust.1 pkt 3 Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce)

Charakteryzując pozostałą działalność Kandydatki muszę zaznaczyć, że bardzo krytycznie oceniam sposób przygotowania autoreferatu w części dotyczącej istotnej działalności naukowej. Kandydatka ograniczyła się do krótkiego opisu kontaktów z badaczami z innych ośrodków wymieniając publikacje będące wynikiem poszczególnych kontaktów. W swoim autoreferacie Kandydatka nie podjęła jakiegokolwiek próby określenia swoich zainteresowań badawczych i wskazania na główne kierunki poszukiwań oraz na swoje dokonania w tym zakresie. Wymienienie publikacji, które i tak znajdują się w odrębnym wykazie uważam za niewystarczające. Szkoda, że do przesłanej mi dokumentacji Kandydatka nie dołączyła

tekstów chociaż kilku publikacji co pozwoliłoby mi się z nimi zapoznać. Oceny działalności badawczej spróbuję dokonać na podstawie głównego osiągnięcia oraz wykazu publikacji.

W pierwszym okresie pracy naukowej zainteresowania Kandydatki dotyczyły głównie zagadnień związanych z funkcjonowaniem specjalnych stref ekonomicznych i ich wpływem na kształtowanie się bazy ekonomicznej miast. Efektem badań w tym zakresie była praca doktorska obroniona w 2009 roku i podoktorska monografia pt. „Wpływ specjalnych stref ekonomicznych na kształtowanie się bazy ekonomicznej miast”, wydana w roku 2010.

Wykaz prac opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora wskazuje, że głównym nurtem poszukiwań badawczych Kandydatki były problemy związane z przemianami bazy ekonomicznej i struktury funkcjonalnej miast ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia funkcji administracyjnej i pozycji miasta w strukturze administracyjnej państwa. Wyrazem tego nurtu zainteresowań Kandydatki była omówiona w poprzednim punkcie monografia zgłoszona jako główne osiągnięcie naukowe. Do tego nurtu zaliczyć też można prace Kandydatki dotyczące funkcji turystycznej i jej wpływu na rozwój miasta.

Kandydatka podejmowała też inne tematy badawcze, takie jak poziom życia w miastach, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej czy przemiany struktury pracujących. Kandydatka interesowała się również euroregionami i transgranicznymi parkami narodowymi ze szczególnym uwzględnieniem Karkonoskiego Parku Narodowego. Dorobek w tym zakresie świadczy o dość szerokich zainteresowaniach badawczych Kandydatki, przy czym wspomniane wyżej zagadnienia przemian struktury funkcjonalnej miast i roli funkcji administracyjnej w ich rozwoju są niewątpliwie jej głównym nurtem badawczym.

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych, Kandydatka opublikowała 62 artykuły naukowe i 7 rozdziałów w monografiach. Część z nich ukazała się w uznanych czasopismach i wydawnictwach naukowych. Łącznie w okresie czternastu lat było to 69 publikacji naukowych co świadczy o znacznej aktywności naukowej Kandydatki. Z ogólnej liczby publikacji w okresie po uzyskaniu stopnia doktora ponad 60% (42) stanowią publikacje wspólne z innymi Autorami. Niestety w wykazie dorobku, Kandydatka nie określa jaki był jej udział w poszczególnych publikacjach, co bardzo utrudnia precyzyjną ocenę dorobku Kandydatki.

Z analizy bibliometrycznej przygotowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu wynika, że sumaryczny wskaźnik Impact Factor (IF) wynosi

31,569. Liczba cytowań w bazie Web of Science, wynosi 127 (bez autocytowań – 93) a Indeks Hirscha w bazie Web of Science wynosi 7. Liczba cytowań w bazie Scopus to 137 (bez autocytowań – 108) a Indeks Hirscha w bazie Scopus ma wartość 8. W mojej ocenie dane naukometryczne charakteryzujące dorobek Kandydatki uzasadniają ubieganie się o stopień doktora habilitowanego.

Kandydatka jest członkiem zespołu badawczego w projekcie Horyzont H2020-MSCA-RISE-2020 w programie Marie Skłodowska-Curie Research and Innovation Staff Exchange (MSCA RISE) pn.: „Economy bY spacE - Impact of Covid-19 outbreak on European economies (EYE)”, co oznacza, że uczestniczy w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych.

Kandydatka nie ma szczególnych doświadczeń w zakresie odbywania staży w instytucjach naukowych, w tym zagranicznych. Jedyny staż odbyła w roku 2011 w siedzibie w Krkonošského Národního Parku z siedzibą w Vrchlabi w Czechach.

Pozytywnie oceniam aktywność Kandydatki w sferze upowszechniania wyników swoich badań. W okresie po uzyskaniu stopnia doktora, Kandydatka uczestniczyła aktywnie w 36 konferencjach naukowych, w tym w konferencjach zagranicznych między innymi w Barcelonie, Rzymie, Pradze i Berlinie.

Kandydatka wykazuje się aktywnością w zakresie opiniowania prac naukowych. Przygotowywała recenzje artykułów do takich czasopism naukowych jak: Sustainability, Economies, International Journal of Environmental Research and Public Health i European Journal of Management and Social Science.

Mimo zastrzeżeń do przygotowania autoreferatu, na podstawie analizy dorobku Kandydatki, jej aktywności na konferencjach naukowych i danych naukometrycznych, wyrażam przekonanie, że aktywność naukową Kandydatki można uznać za istotną co uzasadnia ubieganie się o stopień doktora habilitowanego.

4. Konkluzja

Podsumowując swoją recenzję stwierdzam, że:

- Kandydatka przedstawiła osiągnięcie naukowe (w rozumieniu art.. 219 ust. 1 pkt 2 Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce), które wnosi znaczny

wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna

- aktywność naukową (o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce), Kandydatki można uznać za istotną.

W konkluzji wniosek Kandydatki o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna uważam za uzasadniony.

Opole 05.11.2023

